

Mišel Fuko

BEZBEDNOST,  
TERITORIJA,  
STANOVNIŠTVO

PREDAVANJA NA KOLEŽ DE FRANSU

1977-1978.

S FRANCUSKOG PREVELI:

ALEKSANDAR STOJANOVIĆ,

ANDREA JOVANOVIĆ I

LIDIJA LEVKOV



Novi Sad  
2014.

## SADRŽAJ

Napomena	13
Predavanje od 11. januara 1978.	19
Opšta perspektiva kursa: proučavanje biomoći. – Pet propozicija za analizu mehanizama moći. – Legalni sistem, disciplinarni mehanizmi i dispozitivi bezbednosti. Dva primera: (a) kažnjavanje krađe; (b) tretman lepre, kuge i velikih boginja. – Opšte karakteristike sredstava bezbednosti (I): prostori bezbednosti. – Primer grada. – Tri primera urbanog prostornog rasporeda u XVI i XVII veku: (a) Metropolite Aleksandra Lemetra (1682); (b) Rišeljeov grad; (c) Nant.	
Predavanje od 18. januara 1978.	47
Opšte karakteristike dispozitivâ bezbednosti (II): odnos prema događajima: veština upravljanja i tretman aleatornog. – Problem oskudice u XVII i XVIII veku. – Od merkantilista do fiziokrata. – Kako se dispozitiv bezbednosti i disciplinski mehanizam razlikuju po načinu na koji tretiraju događaj. – Nova racionalnost upravljanja i pojavljivanje „stanovništva“. – Zaključak o liberalizmu: sloboda kao ideologija i tehnika upravljanja.	
Predavanje od 25. januara 1978.	73
Opšte karakteristike dispozitiva bezbednosti (III) – Normiranje i normalizacija – Primeri epidemije (velike boginje) i vakcinisanja u XVIII veku – Iskrsavanje novih pojmova: slučaj, rizik, opasnost i kriza – Forme normalizacije u disciplini i u mehanizmima bezbednosti – Uspostavljanje nove političke tehnologije: Upravljanje stanovništvom – Problem stanovništva kod merkantilista i fiziokrata – Stanovništvo kao operator transformacije domena znanja: od analize bogatstva do političke ekonomije, od prirodne istorije do biologije, od opšte gramatike do istorijske filologije.	

## Predavanje od 1. februara 1978.

106

Problem „upravljanja“ u XVI veku. – Mnogostrukost praksi upravljanja (upravljanje sobom, upravljanje dušama, upravljanje decom itd.). – Specifičnost problematike upravljanja državom. – Mesto odbojnosti u literaturi o upravljanju: Makijavelijev Vladalac (II Principe). – Kratka istorija: kako je Vladalac priman do XIX veka. – Veština upravljanja koja je različita od umešnosti vladara. – Primer nove veštine upravljanja: Političko ogledalo Gijoma de la Perijera (Guillaume de La Perrière; 1555). – Upravljanje koje svoj cilj pronalazi u „stvarima“ kojima se upravlja. – Povlačenje zakona pred različitim vrstama taktika. – Istorijske i institucionalne prepreke uspostavljanju veštine upravljanja do XVIII veka. – Problem stanovništva, suštinskog faktora za deblokiranje veštine upravljanja. – Trougao upravljanje – stanovništvo – politička ekonomija. – Pitanja metode: projekat istorije „upravlaštva“. Prevrednovanje problema države.

## Predavanje od 8. februara 1978.

134

Zašto izučavati upravljaštvo? – Problem države i stanovništva. – Ostatak opšteg projekta: trostruko izmeštanje analize u odnosu na (a) instituciju, (b) funkciju i (c) predmet. – Izazovi ovogodišnjih predavanja. – Elementi za istoriju vladavine i njeno semantičko polje od XIII do XV veka. – Ideja upravljanja ljudima i njeni izvori: (A) Organizacija pastirske moći na hrišćanskom i prethrišćanskom Orijentu, (B) Duhovno vođenje (usmeravanje savesti). – Prva skica pastirstva i njegove specifičnosti: (a) moć koja se sprovodi nad grupom u poretku; (b) fundamentalno dobročiniteljska moć koja za cilj ima spasenje pastve; (c) individualizujuća moć. Omnes et singulatum. Paradoks pastira. – Institucionalizacija pastirstva u hrišćanskoj crkvi.

## Predavanje od 15. februara 1978.

150

Analiza pastirstva (nastavak). – Problem odnosa pastir–stado u grčkoj književnosti i grčkoj misli: Homer, pitagorejska tradicija. Retkost metafore pastira u klasičnoj političkoj literaturi (Isokrat, Demosten). – Krupan izuzetak: Platonov Državnik. Upotreba metafore pastira u drugim Platonovim tekstovima (Kritija, Zakoni, Država). Kritika ideje magistrata-pastira u Državniku. Metafora pastira primenjena na lekara, zemljoradnika, učitelja gimnastike i pedagoga. – Istorija pastirstva, na Zapadu, kao modela upravljanja ljudima, neodvojiva je od hrišćanstva. Njegove transformacije i njegove krize do XVIII veka. Potreba za istorijom pastirstva. – Karakteristike „upravljanja dušama“: obuhvatna moć, koja koegzistira sa organizacijom crkve i koja je odvojena od političke moći. – Problem odnosâ između političke i pastirske moći na Zapadu. Poređenje sa ruskom tradicijom.

## Predavanje od 22. februara 1978.

177

Analiza pastirstva (kraj). – Specifičnost hrišćanskog pastirstva u poređenju sa istočnim i hebrejskim tradicijama. – Veština upravljanja ljudima. Njena uloga u istoriji upravljaštva. – Osnovne crte hrišćanskog pastirstva od III do VI veka (Sveti Jovan Zlatousti, Sveti Kiprijan, Sveti Ambrozije, Grgur Veliki, Kasijan, Sveti Benedikt): (1) odnos prema spasenju. Ekonomija zasluga i krivica: (a) princip analitičke odgovornosti; (b) princip iscrpnog i trenutnog transfera; (c) princip žrtvenog obrta; (d) princip naizmenične korespondencije. (2) Odnos prema zakonu: uvođenje odnosa potpunog podređivanja ovce osobi koja je usmerava. Individualni i nefinalizovani odnos. Razlika između grčke i hrišćanske apatheia. (3) Odnos prema istini: proizvodnja skrivenih istina. Pastirsko učenje i duhovno usmeravanje. – Zaključak: potpuno novi oblik moći koji obeležava pojavu specifičnog modusa individualizacije. Njegova odlučujuća važnost za istoriju subjekta.

## Predavanje od 1. marta 1978.

202

Pojam „vladanja“. – Kriza pastirstva. – Pobune u polju vladanja u okviru pastirstva. – Premeštanje formi otpora na granice političkih institucija u modernom dobu: primer vojske, tajnih društava, medicine. – Problem rečnika: „Pobune u polju vladanja“, „nepotčinjavanje“, „disidencija“, „protivvladanja“. Protivvladanja pastirskom vladanju. Istorijski podsetnik: (a) asketizam; (b) zajednice; (c) misticismizam; (d) Sveto pismo; (e) eshatološko verovanje. – Zaključak: šta je uloga analize načina vršenja moći uopšte kada se upućuje na pojam „pastirske moći“.

## Predavanje od 8. marta 1978.

239

Od pastirstva duša do političkog vladanja ljudima. – Opšti kontekst te transformacije: kriza pastirstva i pobune protiv upravljanja u XVI veku. Protestantska reformacija i kontrareformacija. Drugi činiooci. – Dva značajna fenomena: jačanje religioznog pastirstva i smanjenje broja pitanja u vezi sa upravljanjem, na privatnom i javnom planu. – Osoben državni razlog vršenja suvereniteta. – Poređenje sa Svetim Tomom. – Prekid kosmološko-teološkog kontinuiteta. – Pitanje veštine vladanja. – Napomena o problemu inteligibilnosti u istoriji. – Državni razlog (I): novost i predmet skandala. – Tri tačke fokusiranja polemičke rasprave oko državnog razloga: Makijaveli, „politika“, „Država“.

## Predavanje od 15. marta 1978.

264

Državni razlog (II): njegova definicija i njegovi principi karakteristični za XVII vek. – Novi model istorijske temporalnosti koji je državni razlog podrazumevao. – Specifične karakteristike državnog razloga s obzirom na pastirsko upravljanje: (1) Problem spasenja: teorija državnog udara (Gabrijel Node). Nužnost, nasilje, teatralnost. – (2) Problem poslušnosti. Bejkon (Bacon): pitanje pobune. Razlike između Bejkona i Makijavelija. – (3) Problem istine: od mudrosti vladaoca do znanja države. Rođenje statistike. Problem tajne. – Refleksivna prizma unutar koje se pojavljuje problem države. – Prisustvo i odsustvo elementa „stanovništva“ u toj novoj problematici.

## Predavanje od 22. marta 1978.

295

Državni razlog (III). – Država kao princip inteligibilnosti i kao cilj. – Funkcionisanje tog razloga upravljanja: (A) U teorijskim tekstovima. Teorija održavanja države. (B) U političkoj praksi. Nadmetanje između država. – Vestfalski sporazum i kraj Rimskog carstva. – Sila, novi element političkog razloga. – Politika i dinamika sila. – Prvi tehnološki skup karakterističan za novu veštinu upravljanja: diplomatsko-vojni sistem. – Njegov cilj: potraga za evropskom ravnotežom. Šta je Evropa? Ideja o „ravnoteži“. – Njegova sredstva: (1) rat; (2) diplomatija; (3) postavljanje trajnog vojnog dispozitiva.

## Predavanje od 29. marta 1978.

321

Drugi tehnološki skup karakterističan za novu veštinu upravljanja prema državnom razlogu: policija. Tradicionalna značenja te reči sve do XVI veka. Njen novi smisao u XVII i XVIII veku: kalkulacije i tehnika koje su činile mogućom dobru upotrebu državnih sila. – Trostruka veza između sistema evropske ravnoteže i policije. – Tirk de Majern (Turquet de Mayerne), Aristodemokratska monarhija (La Monarchie aristodémocratique). – Kontrola ljudske aktivnosti kao konstitutivni element sile države. – Predmeti policije: (1) broj građana; (2) nužnosti života; (3) zdravlje; (4) poslovi; (5) koegzistencija i cirkulacija ljudi. – Policija kao veština upravljanja životom i blagostanjem stanovništva.

## Predavanje od 5. aprila 1978.

343

Policija (nastavak). – Delamar. – Grad kao mesto razvoja policije. Policija i urbana regulacija. Urbanizacija teritorije. – Odnos između policije i merkantilističke problematike. – Iskršavanje pijačnog grada. – Metode policije. Razlika između policije i pravde. Suštinski

regulatoran tip moći. Regulacija i disciplina. – Povratak na problem žita. – Kritika policijske države na osnovu problema oskudice. Teze ekonomista u vezi sa cenom žita, stanovništvom i ulogom države. – Rođenje novog upravljaštva. Upravljaštvo politike i upravljaštvo ekonomista. – Transformacije državnog razloga: (1) prirodnost društva; (2) novi odnosi znanja i moći; (3) bavljenje stanovništvom (javna higijena, demografija itd.); (4) novi oblici državne intervencije; (5) status slobode. – Elementi nove veštine upravljanja: ekonomska praksa, raspolaganje stanovništvom, zakon i poštovanje sloboda, policija sa represivnom funkcijom. – Različiti oblici protivvladanja u odnosu na upravljaštvo. – Opšti zaključak.

Rezime kursa	369
Mišel Senelar: Okolnosti kursa	374